

De M-cirkel

Bron: overleg competentiebegeleiders regio Oost-Vlaanderen 09-09-2016

Op een bepaald moment ervaart de leerkracht in het omgaan met een leerling een barrière. We vragen dan: 'Wat zie je?' of 'Wat hoor je?' Je ziet of hoort dingen waar je tegenaan loopt. Dat kan op vlak van gedrag zijn, op vlak van studiehouding, van motivatie, van inzet, van puur niet meekunnen met de wiskunde of de rekenlessen,... Dat is wat je ziet of hoort.

Dan gaan we naar de volgende stap. Wat we merken in scholen is dat ze vanuit wat ze zien of horen zelf heel snel een redelijke aanpassing doen. Bijvoorbeeld bij moeilijk gedrag gaan ze een nota geven, of een strafstudie, of een volgkaart, ... Heel snel - vanuit hun buikgevoel - doen ze een redelijke aanpassing. Dat toont de neerwaartse pijn. Maar we vragen aan leerkrachten om de cirkel te volgen. Het is geen lineaire gedachte. Het is een cyclische gedachte.

Dus gaan we van wat we zien of horen naar ons doel. Om dat doel te vinden vragen we ons af wat we willen zien of willen horen. We vertrekken van wat we nu zien of horen, maar vragen ons af wat we eigenlijk willen zien of horen. Enkele voorbeelden: 'Ik wil dat hij gemotiveerd is.' Of: 'Ik wil dat hij inzet vertoont.' Of: 'Ik wil dat dat gedrag verandert.' Of: 'Ik zou willen dat hij die rekensommetjes op een vlotte manier kan.' Dat zijn allemaal voorbeelden van wat je zou willen zien of horen.

Ter herinnering zetten we er bij: doe dat SMART (specifiek, meetbaar, aanvaardbaar, realistisch en tijdgebonden). Zodanig dat dat concreet is.

Om van het een barrière naar een doel te kunnen gaan, vragen we aandacht voor drie zaken. Ten eerste: laat het los. We verstaan dat je je erin opjaagt, maar laat je frustratie los en pak het aan. Zeg niet 'daar kan ik niets aan doen.' Toon bereidheid om er energie in te steken. Dat is ons vertrekpunt. We gaan je helpen met de redenering van de M-cirkel. Ten tweede: ga van een fixed mindset naar growth mindset. Blijf eerst en vooral zelf niet vast zitten met het idee dat iets niet te veranderen is. Het is wel te veranderen. En leer vervolgens kinderen zelf de overtuiging aan dat ze kunnen groeien. Het is aan ons om ervoor te zorgen dat kinderen tot groeien komen. En drie: het is heel belangrijk dat je ook stil staat bij wat er wel goed gaat. Of wanneer iets wel goed gaat. Het gedrag kan bijvoorbeeld in de ene les niet goed zijn, maar in een andere les wel. Of iemand kan bij rekenen moeilijk tot leren komen, maar wel gemakkelijker bij wero of andere vakken. Waarom is dat belangrijk? Door hierbij stil te staan zullen we perspectieven vinden die we verder zullen kunnen inzetten. Als iemand sterk is in het muzische en hij heeft moeite met leren kunnen we misschien muzische dingen inzetten om tot leren te komen.

In het M-decreet staat hierover iets bij de definitie van de brede basiszorg. Daar staat dat de school de ontwikkeling van alle leerlingen stimuleert en problemen tracht te voorkomen, onder meer door actief te werken aan het verminderen van risicofactoren en het versterken van beschermende factoren. We denken dus na over welke factoren dat gaat.

Eens we ons doel scherp hebben gesteld is de volgende stap dat we ons gaan afvragen wat de leerling nodig heeft om dat doel te bereiken. Wat heeft hij nodig om op vlak van gedrag dat gedrag te vertonen dat we graag zouden zien of horen; of wat heeft hij nodig voor die rekenles, of om gemotiveerd te zijn of om inzet te tonen? Dat weten we niet, maar wat we wel weten is dat er vijf manieren zijn om ertoe te komen. Dat leggen we uit met het beeld van de hand.

Bij 'analyse van ontwikkelingsdoelen of eindtermen' moet je eigenlijk ook aan gedrag denken. Daar moet je ook een analyse maken. Je vertrekpunt is waar het kind nu staat. Dan ga je na welke stappen we zullen zetten om het kind daar te krijgen waar we naartoe willen. Je vraagt je hierbij ook af wat dat kind qua gedrag wél kan? Ik hoorde bijvoorbeeld een kind in het secundair vragen of het naar buiten mocht gaan, want dat het kwaad zou worden. En toen de leerling terug kwam zei hij 'Je bent bedankt dat je mij liet naar buiten gaan, want ik ging kwaad worden en op jou slaan'. Eigenlijk heeft dat kind al veel stappen gezet. Die analyse moet je maken. Analyse is dus ook: welk inzicht heeft dat kind wél? En welke strategie gebruikt dat kind? Je wil dus weten waar dat kind staat.

Al de rest overloop je.

Wat we meer en meer zeggen is: doe ze alle vijf. We zeggen dat er vijf manieren zijn, maar als je het echt goed wil doen moet je ze misschien wel alle vijf doen. En we moeten scholen dus ook uitdagen om eens te bekijken wat de literatuur zegt over kinderen met bepaalde noden.

Waarom zeg ik alle vijf? Dat kan deel uitmaken van een opdracht: als je een leerling hebt waar je tegenaan loopt, probeer dan eens die vijf dingen uit. Leg eens alles samen en je gaat misschien tot dingen komen die je niet wist als je het niet zou gedaan hebben.

Bij de vijfde manier, namelijk de literatuur, vinden we nu hulpzinnen van Pameijer. Noëlle Pameijer geeft ons hier taal om onderwijsbehoeften te gaan formuleren vanuit de doelen die we met de kinderen willen bereiken. Het gaat eigenlijk om taal die we kennen binnen onderwijs. Over instructie bijvoorbeeld: iedereen weet waarover het gaat. Of over taken en opdrachten die we geven, over materialen die we gebruiken, over de leeromgeving, over feedback, over anderen in de klas. Als we daar eens goed naar kijken, dan krijgen we al cadeaus om te gaan differentiëren. Want dit zijn allemaal manieren waarop je met kinderen kan gaan differentiëren. We krijgen hier van Pameijer een tip.

We gaan naar het volgende. We zijn betrokken bij wat we zien of wat we horen. Door die vijf manieren om onderwijsbehoeften te vinden toe te passen hebben we gezien dat ons doel anders is dan wat we gedacht hadden. In het gesprek komt bijvoorbeeld tot uiting dat we onvoldoende hebben ingeschat in welke mate de thuissituatie een belemmerende factor is. Eerst dachten we dat dit kind meer dit of dat moest doen, dat was ons doel. Maar we ontdekten dat we misschien moeten bekijken hoe we actief kunnen gaan werken aan de thuissituatie. Zodanig dat dat voor dit kind minder een belemmerende factor is om tot leren te komen. Door dat te doen kom je al tot beeldvorming. Soms zal het beeld dat je van de leerling hebt voldoende volledig zijn om al een stap verder te kunnen zetten, soms ga je weer een ander vertrekpunt hebben omdat je eigenlijk een ander beeld krijgt van dat kind.

Wat we nu allemaal verteld hebben geeft ons een overzicht, van waaruit we vertrekken. Wat zien of horen we? Wat gaat er goed bij dat kind? Wat gaat er niet goed? Welke vragen hebben we en welk doel stellen we ons? Dat is wat Pameijer bedoelt bij de reflectiemomenten in het HGD-traject: plus, min, vragen, doel.

Door dat proces te doorlopen (de kleine cirkel) krijgen we als het goed gaat inzicht (je weet wat een kind nodig heeft) en uitzicht om ermee aan de slag te gaan. Als het niet zo is, gaan we die kleine cirkel moeten maken. Dat is wat we nu gedaan hebben.

De volgende stap is dat we nu gaan zoeken wat nu de juiste redelijke aanpassing is als goed antwoord op de onderwijsbehoeften van dat kind. Een synoniem voor een redelijke aanpassing is een passende maatregel. Maar het M-decreet gebruikt 'redelijke aanpassing'.

Wat hebben we tot nu toe in de cirkel gedaan? We zijn vertrokken vanuit de situatie waar we nu staan. De feedback over de huidige situatie - bovenaan - is dus ons vertrekpunt. We hebben vooropgesteld waar we met het kind naartoe willen (doel gesteld, dat is feed-up) en komen zo op het punt dat we ons afvragen welke stappen we gaan zetten om bij ons doel te geraken. De feed-forward geeft ons informatie over wat ons te doen staat om de kloof te dichten tussen waar we staan (feedback) en waar we naartoe willen (feed-up).

De volgende stap is dat we nadenken over de ondersteuningsbehoeften van de leerkracht. Maar eigenlijk ook ruimer van ouders en van anderen. Er staat hier 'leerkrachten', omdat we dit verhaal meestal voor leerkrachten brengen. Wat hebben zij nodig om het doel te kunnen bereiken en om de redelijke aanpassingen te kunnen doen? We hen gaan niet vragen wat ze nodig hebben voor dat kind, maar wat wel wat ze nodig hebben om de aanpassingen te kunnen doen voor dat kind. Want als we aan leerkrachten vragen: 'Wat heb je nodig voor dat kind?', dan zeggen ze: 'Kleinere klassen'. En we kijken met de leerkrachten van wat wenselijk is naar wat haalbaar is. Want door erover na te denken bedenken we misschien iets waarvan we misschien allemaal dromen dat het waar zou zijn, maar dat niet realistisch is omdat de leerkracht of de ouders, of ... het niet zien zitten. En als ze dat niet zien zitten, dan gaan ze dat toch niet doen. Als we allemaal vinden dat een volgkaart goed is voor de leerling, maar de leerkracht zelf vindt dat niet goed, dan zal hij maken dat die volgkaart niet werkt.

Als je de onderwijsbehoeften van een kind scherper stelt, dan ga je als leerkracht moeten nadenken hoe je het kind verder kan helpen. Soms moeten leerkrachten ook heel duidelijk horen wat het M-decreet toelaat. Bijvoorbeeld dat ze compenserende maatregelen mogen toepassen. Of dat ze zelf doelen mogen dispensereren of andere doelen mogen kiezen.

Pameijer helpt ons opnieuw om taal te geven aan wat leerkrachten nodig hebben. Dat kan bijvoorbeeld gaan over het hebben van kennis over een onderwijsbehoefte, vaardigheden aanleren om iets aan te kunnen pakken, materiaal krijgen, een zoco of leerlingbegeleider die observeert, noem maar op. We krijgen taal.

We weten dat veel leerkrachten ondersteuning nodig hebben bij het formuleren van onderwijsbehoeften. Het helpt leerkrachten als we hen laten reflecteren over wat ze vanuit hun buikgevoel vaak al goed doen. Dat was de pijl naar beneden. Als we aan leerkrachten vragen waarom ze bepaalde dingen doen, dan zeggen ze bijvoorbeeld 'omdat hij nood heeft aan structuur', of 'nood heeft aan ondersteuning bij dit', 'nood heeft aan ...' Dus eigenlijk geven leerkrachten daar al een antwoord op vanuit hun buikgevoel. Het is goed om eens na te denken over wat je al voor kinderen doet (welke redelijke aanpassingen doe ik al?) en waarom je dat doet. Als je daar niet goed

op kan antwoorden moet je je maatregel in vraag stellen. Soms gaat het om een afspraak van jaren terug, of om een gewoonte. Dat hebben we meegemaakt met sticordimaatregelen die niet meer in vraag worden gesteld. Een kind heeft 3 op 10 en krijgt automatisch een remediëring. Zonder in vraag te stellen of dat wel iets effectief is.

Bij de volgende stap stellen we ons de vraag wat het effect is van wat we gedaan hebben. Als het een gewenst effect heeft, doen we verder. En dan stellen we ons de vraag of het ook bruikbaar is voor anderen. Het mooie eraan is dat we eigenlijk vertrokken zijn van bij één leerling en dat we zo werken aan de brede basiszorg van alle leerlingen. Dat is het mooie aan die cirkel. Daar die redenering te maken, werk je aan brede basiszorg. Hebben we geen effect, dan gaan we onze cirkel opnieuw gaan maken.